

## Motion till riksdagen 2005/06:So374

av **Solveig Hellquist (fp)**

# Psykiskt störda missbrukare

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunen har det initiala ansvaret för att en person med dubbel diagnos får behandling för sitt missbruk för att senare kunna tillgodogöra sig psykiatrisk vård och behandling.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kostnader och ansvar för personer med dubbel diagnos – missbruk och psykisk störning – skall delas mellan huvudmännen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsynsmyndigheternas arbete vad gäller personer med dubbel diagnos.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av särskilt boendestöd för personer med dubbel diagnos.

## Delat ansvar mellan huvudmännen

Psykiskt sjuka missbrukare har alltid fallit mellan olika myndigheters stolar. En utsatt grupp saknar därför skyddsnät. När det gäller deras vårdbehov har det inte sällan tvistats om det är den psykiatriska vården inom landstinget eller kommunens socialtjänst som har ansvaret. Är det det psykiska funktionshindret som skall avhjälpas i första hand eller det aktiva missbruket? Vilken huvudman skall vara ansvarig och betala vårdkostnader? Alla synes vara överens om att den psykiskt sjuke missbrukaren behöver vård men ingen tar ansvaret. Att samordna insatser mellan olika aktörer är nödvändigt. Det är också billigare och effektivare eftersom olika kompetenser tas till vara och dubbelarbete förhindras.

Tyvär visat erfarenheten att det inte går att tvinga fram eller beordra samverkan. Samverkan handlar de facto om relationer, respekt för varandras kompetenser, verksamhetskulturer, revir, makt och status. Däremot är det möjligt att i lag förtydliga ansvarsområden. För att en psykiskt störd missbru-

## Fel! Okänt namn på

kare inte skall falla mellan stolarna är det av vikt att tydliggöra ansvarsfördelningen. En person med en psykiatrisk diagnos som är inne i ett aktivt missbruk kan knappast tillgodogöra sig psykiatrisk behandling om han eller hon inte först blir nykter eller drogfri. Därför bör kommunens socialtjänst ha det initiala ansvaret för att han eller hon kan avbryta sitt missbruk. Först därefter kan psykiatrisk behandling och medicinering bli meningsfull. För att både socialtjänst och psykiatri skall ta ett delat men fullt ansvar bör kostnaderna för vården delas mellan huvudmännen. Om den ena parten inte tar sitt ansvar för vården bör den andra myndigheten kunna debitera den andra parten för halva kostnaden.

Vi har på senare år sett vad det innebär att inte ge psykiskt sjuka den vård de behöver. Även om inte alla psykiskt sjuka, missbrukare eller personer med dubbel diagnos begår våldsbrott är det viktigt att samhället kan erbjuda vård som kan förhindra tragedier. En svårt psykiskt sjuk missbrukare kostar i dag totalt samhället 3–4 miljoner kronor per år. Ett gemensamt team som tar om hand 25 personer kostar i samma storleksordning.

## Tillsynen

Både landsting och kommun kommer i kontakt med psykiskt störda missbrukare. Tillsynsmyndigheter är Socialstyrelsen och länsstyrelsen. Om man kräver att olika aktörer skall samverka borde samma krav läggas på tillsynsmyndigheterna. Det finns inga hinder för denna samverkan. Det förekommer förvisso att nämnda myndigheter samverkar i tillsynen. Samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna torde dock kunna förstärkas och fördjupas. När det gäller de psykiskt störda missbrukarna är det av synnerlig vikt att Socialstyrelsen och länsstyrelsen hittar bra samverkansformer. Båda dessa myndigheter har vid upprepade tillfällen påtalat att det brister i samverkan mellan huvudmännen. Därför borde de själva samarbeta och gå i bräschen för att de verksamheter de har tillsyn över kommer i gång med en samverkan värd namnet.

När det gäller psykiskt störda missbrukare bör även nämnas att det också krävs samarbete med andra aktörer – t.ex. bostadsföretag, försäkringskassa, arbetsförmedling och deras tillsynsmyndigheter.

## Tak över huvudet

Hemlöshet är ett problem i dagens Sverige. Det är svårt att få bostad för personer med betalningsanmärkningar, missbrukare och psykiskt funktionshindrade. De personer som har de allra största svårigheterna att få och behålla en bostad är personer som både har missbruksproblem och ett psykiskt funktionshinder.

Missbrukare med både svår och allvarlig psykisk störning och narkotika-/alkoholberoende är en mycket utsatt grupp i samhället. På grund av sin

### Fel! Okänt namn på

dubbla problematik hamnar de ofta mellan olika vårdgivares stolar vilket medför försämring i båda grundsjukdomarna med en enorm samhällskostnad som följd. Det måste finnas en samlad kompetens som arbetar med denna problematik – ur ett medicinskt, socialt och ekonomiskt perspektiv. I dag belastas inte minst anhöriga som om de inte får stöd och hjälp kan äventyra deras egen hälsa.

För att tillvaron skall fungera för psykiskt störda missbrukare behöver boendesituationen förbättras. De klarar ofta inte av att bo i ”vanliga” bostadsområden på grund av problem med störningar som i sin tur kan leda till vräkningar. Därför behövs boendeformer med särskild struktur där både socialtjänst och psykiatri samverkar. Detta skulle ge en långsiktig lösning på den ohållbara situation som råder i dag. Få psykiskt störda missbrukare kommer sannolikt att bli helt friska eller fria från sitt missbruk. Därför kommer kostnaderna aldrig att upphöra. Det handlar om att skapa ett anständigt och drägligt liv för dessa personer. Att ha tak över huvudet är en basal förutsättning om det ska vara meningsfullt att ge vård över huvud taget. Ett boende och samverkan mellan olika aktörer är nyckeln till minskad slutenvårdskonsumtion, minskat missbruk och ökad psykisk hälsa för den enskilde.

Det är dags att hitta lösningar och metoder som ger psykiskt störda missbrukare och deras familjer en dräglig tillvaro. Med tanke på dagens ökade alkoholkonsumtion, god tillgång på narkotika och signaler om ökad ohälsa bland ungdomar är det av vikt att även ha kunskap och beredskap inför framtiden.

Stockholm den 29 september 2005

*Solveig Hellquist (fp)*